

Energiek en scherp aan de wind: op naar een ondernemend, duurzaam en sociaal Groningen!

**Coalitieakkoord van PvdA, VVD, D66 en GroenLinks
provincie Groningen 2011-2015**

4 april 2011

Inleiding

Na de verkiezingsuitslag van 2 maart 2011 zijn wij, een coalitie bestaande uit PvdA, VVD, D66 en GroenLinks overeengekomen het nieuwe dagelijks bestuur van de provincie te vormen. Dit collegeprogramma is wat ons betreft de kern. We zijn selectief én daadkrachtig in onze ambities en hanteren een bestuursstijl waarin samenwerking centraal staat. Samenwerking die rust op vertrouwen en versterking van de eigen kwaliteiten. Het gaat niet om ons, maar om de toekomst van de provincie Groningen.

Groningen is een prachtige provincie waar we trots op zijn. Op de Stad met haar wijken, de provincie met haar steden en dorpen, op het landschap, op de cultuur(historie). Als regionale overheid kunnen we stimuleren, regisseren en faciliteren. We kunnen voorwaarden scheppen waardoor inwoners, gemeenten, organisaties en marktpartijen beter in staat zijn hun bijdrage te leveren aan de samenleving. We zien voor ons een rol weggelegd in het starten van discussies, signaleren van kansen en agenderen. Onze taak is om partijen bij elkaar te brengen.

Ambitie

Ambitieuus, ondernemend, meedenkend en innovatief: met nieuw elan willen wij de uitdaging aangaan om aan de provincie Groningen de komende vier jaar vorm te geven. Echter onze ambities worden getemperd door een economie die onder druk staat. Durf en daadkracht is nodig om de neerwaartse spiraal om te buigen naar een sterke Groninger samenleving. Naast daadkracht past ook bescheidenheid. De invloed van de regionale overheid op de toekomst is beperkt. We hebben te maken met nationale en internationale ontwikkelingen. De effecten hiervan hebben direct of indirect invloed op het provinciaal beleid. De bezuinigingen vragen om een sobere bestuursstijl, maar ook moed om nieuwe wegen in te slaan.

We zitten in een overgangperiode. Een overgang op het gebied van energie en klimaat, van demografische ontwikkeling en bestuurlijke taken. Kortom: er liggen opgaven en kansen.

Wij streven naar een samenleving waarin inwoners actief participeren. We stellen duurzame ontwikkeling hierbij centraal. Groningen op een leefbare manier aan toekomstige generaties nalaten. Deze inzet op duurzaamheid vraagt om nieuwe denkwijzen, innovatie, slimme oplossingen en om ander gedrag. Natuur, landschap en milieu in Groningen zijn het beschermen meer dan waard. We zien kansen in een groene economie en maken werk van groene innovatie. Deze duurzame ontwikkeling komt ook tot uitdrukking in het zorgvuldig omgaan met ruimte en landschap.

Ons collegeprogramma is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- Sociaal en betrokken: iedereen doet mee, interactie met de inwoners en een eerlijk sociaal beleid;
- Innovatief en ondernemend: werken aan werk voor iedereen, een uitstekend vestigingsklimaat, goed onderwijs en aandacht voor cultuur en recreatie/toerisme;
- Solide en slagvaardig: werken aan een gezonde financiële positie, een betrouwbare overheid, samen met de Groninger samenleving.

De centrale thema's in ons collegeprogramma zijn werk, energie en leefbaarheid. We staan voor een Groningen waarin welvaart en kansen rechtvaardig worden verdeeld. De beste garantie daarvoor is

werk. We gaan daarbij uit van de kracht van mensen, maar hebben oog voor wat kwetsbaar is. De tweedeling in de samenleving willen we aanpakken. Iedere Groninger moet kunnen vertrouwen op een bestaanszekerheid en de kans krijgen om mee te doen.

Samen met anderen

We willen een college zijn dat samenwerkt en samen beleid maakt. Beleidsvoorstellen timmeren we niet tot achter de komma dicht. We ambiëren een open, communicatieve en slagvaardige bestuursstijl, met oog en oor voor wat er speelt in de samenleving, in samenspraak met belanghebbenden. Dit betekent dat we de mensen opzoeken, de dialoog aangaan en open zijn over de keuzes die voorliggen. In onze beleidsvoorstellen voegen we een paragraaf toe op welke wijze de inwoners, bedrijfsleven en/of maatschappelijke organisaties zijn betrokken in de beleidsontwikkeling. We bieden ruimte voor samenspraak en een evenwichtige discussie. Het participeren van en communiceren met inwoners, gemeenten, sociale partners, ondernemers en maatschappelijke organisaties zien we als wezenlijke eigenschap van een moderne democratie.

Samen optrekken als Noordelijke regio

De noordelijke samenwerking tussen de provincies Drenthe, Fryslân en Groningen heeft ons veel positiefs opgeleverd. Door als één front op te trekken hebben we in Den Haag en Brussel successen geboekt die we als provincies afzonderlijk nooit gerealiseerd zouden hebben. De gezamenlijke uitvoering van de grote programma's heeft ons de nodige efficiencywinst opgeleverd. We blijven daarom inzetten op de noordelijke samenwerking en werken aan een gemeenschappelijke agenda op ruimtelijk en economisch terrein. Het instituut SNN kan wellicht selectiever worden ingezet door een krachtige samenwerking op een beperkt aantal dossiers die er echt toe doen. Daarnaast kijken we ook naar wisselende coalities (met andere provincies en steden) op dossiers die zich daar voor lenen. We willen als Noordelijke 'regio' met de provincies Fryslân en Drenthe blijven optrekken richting Den Haag en Brussel en verdere stappen zetten in de Noordelijke visievorming. Onze (gemeenschappelijke) lobby richting Den Haag, Brussel en onze internationale contacten willen we intensiveren. Communicatie vinden we hierbij van essentieel belang. De economie van Noord-Nederland profiteert van de Europese structuurfondsen. De (internationale) regio's worden hierin steeds belangrijker. Met het oog op de bezuinigingen zien wij kansen in het gezamenlijk optrekken als Noordelijke regio daar waar het gaat om decentralisatie van rijkstaken.

Europa biedt kansen voor Groningen op het gebied van internationaal zaken doen. We kijken daarbij naar grensoverschrijdende internationale samenwerking op diverse terreinen. We denken hierbij ook aan natuur-, landschappelijke- en cultuurhistorische waarden zoals bijvoorbeeld de Waddenzee. Energie, Healthy Ageing en Biobased economie zijn hierin onze topgebieden. In grensoverschrijdende samenwerking zien wij kansen met Duitsland, de North-Sea regio en de Baltische regio.

Robuuste gemeenten

Gemeenten horen in onze provincie zodanig te zijn toegerust dat zij hun inwoners adequaat kunnen bedienen. Decentralisatie van taken vraagt bovendien om een sterk en robuust gemeentebestuur. Herindeling sluiten we niet uit, bij voorkeur van onderaf en bij wezenlijke versterking van de bestuurskracht en samenwerking tussen gemeenten. Wanneer gemeenten er onderling niet (goed) uitkomen, vervullen we een actieve, bemiddelende en zo nodig een regisserende rol. We respecteren het eigen taakveld van gemeenten. Onze relatie met de gemeenten zien we als wederzijds ondersteunend op basis van vertrouwen. We willen als nieuw college graag het gesprek aangaan met gemeenten over de vraag hoe we de komende vier jaar gaan samenwerken. Waarbij

voorop staat dat wij als provincie de gemeenten niet voor de voeten willen lopen. De mogelijkheid tot het overhevelen van meer provinciale taken naar de gemeenten maakt onderdeel uit van dit gesprek. Daarnaast ronden we samen met de gemeenten het proces om te komen tot één regionale uitvoeringsdienst (RUD) af.

Ons collegeprogramma 'Energiek en scherp aan de wind: op naar een ondernemend, duurzaam en sociaal Groningen!' omvat de volgende hoofdstukken:

1. Economie en werk.
2. Energie en klimaat.
3. Leefbaarheid, voorzieningen en zorg.
4. Mobiliteit en infrastructuur.
5. Ruimte en landschap.
6. Financiën.

1. Economie en werk

De provincie Groningen is een vitale en ondernemende provincie met een herkenbare identiteit en sociale betrokkenheid. Iedereen moet kunnen meedoen en meetellen, niemand staat aan de kant. Wij geloven in de kracht van mensen om zelf hun leven te organiseren. De taak van de overheid is in die zin beperkt. Wel moeten we die mensen voor wie het echt nodig is helpen om een (economisch) zelfstandig bestaan op te bouwen. Wij vinden werk en participatie belangrijk.

Economische dynamiek wordt bepaald door factoren als goed ondernemerschap en innovatievermogen, onderwijs, werk en cultuur. Om de economie verder te versterken stellen wij structureel extra middelen beschikbaar in de vorm van provinciale meefinanciering van economische projecten en programma's. Goed onderwijs is een voorwaarde voor de ontwikkeling van het individu en voor de bloei van onze samenleving. Een goede (culturele) infrastructuur is belangrijk voor het vestigingsklimaat voor mensen en bedrijven. De Groninger cultuur geeft bovendien identiteit en herkenbaarheid aan de provincie en haar inwoners.

Economie

Groningen maakt werk van werk. We kijken daarbij nadrukkelijk naar het verduurzamen van onze economie, naar nieuwe (groene) banen en versterking van onze concurrentiepositie. Voor de versterking van de energiesector reserveren we de komende periode extra middelen. Naast het handhaven van de speerpuntsectoren in het provinciaal economisch beleid zetten we in op de volgende drie topgebieden:

- Energie;
- Life Sciences/Healthy Ageing;
- Biobased economie.

We willen zowel voor bestaande bedrijven als voor nieuwe bedrijven aantrekkelijker voorwaarden creëren om zich hier te vestigen: een uitstekende ICT-, onderwijs- en verkeersinfrastructuur en een goed leefklimaat. Voor het versterken van de toeristische infrastructuur maken we extra middelen vrij. Het versterken van de kenniseconomie, door de samenwerking tussen Groninger bedrijven en kennisinstellingen te stimuleren, vinden we belangrijk. Nieuw ontwikkelde technologie en kennis die aanwezig is bij de onderwijsinstellingen willen we aanwenden ten gunste van de maatschappij (valorisatie). Wat het onderwijs betreft steunen we het initiatief van een 'Energy Academy' om vraag en aanbod voldoende op elkaar aan te laten sluiten en onze positie in deze sector te versterken. Het onderzoek van Life Sciences en Healthy Ageing vinden wij belangrijk. Dit moet zich vertalen in nieuwe werkgelegenheid en initiatieven.

Door het aanbestedingsbeleid onder de loep te nemen willen we ook lokale ondernemers gelegenheid bieden. We zien kansen in een gemeenschappelijke promotie van Groningen als vestigingsplaats voor bedrijven. Hierbij willen we het bedrijfsleven meer inzetten als 'ambassadeur' om het vestigingsklimaat te promoten binnen en buiten Groningen. Om dit te stimuleren reserveren we extra middelen. Ook willen wij waar mogelijk de regeldruk voor bedrijven onderzoeken en reduceren. We stellen hier deze periode extra geld voor beschikbaar.

Onder voorwaarden zijn wij bereid de Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij (NOM) over te nemen van het Rijk. Ook willen we dan afspreken hoe het bestuur van de NOM en de relatie met het

bedrijfsleven en onderwijsinstellingen wordt vormgegeven. We vinden dat de NOM een taak heeft in het ondersteunen van starters.

Landbouw

Landbouw is in onze provincie een belangrijke economische drager. De kracht van de Groninger landbouw ligt in het innovatief en duurzaam produceren. Wij willen dat Groningen koploper wordt op het gebied van het verder duurzaam ontwikkelen van de landbouw. Schaalvergroting kan als het past in het landschap en voldoet aan de geldende milieu- en dierenwelzijnseisen. De zogeheten bouwblok op maat methode wordt gehandhaafd met enkele aanpassingen. De verantwoordelijkheid voor de inpassing van bouwblokken tussen 1,5 en 2 hectare wordt met een aantal kwaliteitswaarborgen overgeheveld naar de gemeenten. Voor deze overheveling hebben we tijdelijk extra geld gereserveerd.

Er is veel maatschappelijk debat over intensieve veehouderij en de grootte van de bedrijven onder meer in relatie tot de maat en schaal van gezinsbedrijven. Tegelijkertijd is innovatie en efficiënter produceren wenselijk voor de toekomst van de agrarische sector. Het Rijk heeft opgeroepen tot een moratorium op megastallen en vindt een brede maatschappelijke dialoog wenselijk.

Wij willen op provinciaal niveau de dialoog aangaan met de sector (LTO) en de natuur- en landschapsorganisaties. Voor een toekomstgerichte aanpak waarin op basis van duurzame concepten een evenwicht wordt gezocht tussen de ontwikkeling van de sector en de andere belangrijke functies in het landelijk gebied (wonen, toerisme/recreatie, natuur, landschap). Wij willen met name ruimte bieden voor het maken van een kwaliteitsprong, waarin gezonde bedrijfsvoering hand in hand gaan met dierenwelzijn, milieu, gezondheid, landschappelijke inpassing en grondgebondenheid. Hieraan besteden wij de komende vier jaar extra middelen.

Om het agrarisch gebied en de agrarische sector vitaal te houden willen we dat de huidige Europese landbouwsubsidies beschikbaar blijven voor de nieuwe groene en blauwe diensten. Ontwikkeling van glastuinbouw staan we alleen toe in de Eemshaven als deze duurzaam is en waar restwarmte en CO₂ worden gebruikt voor duurzame productie.

Arbeidsmarkt en onderwijs

Meer Groningers moeten werk krijgen door arbeidsmarkt en opleiding nog beter op elkaar af te stemmen. Het hebben van werk biedt zelfredzaamheid en economische zelfstandigheid. De werkloosheid in Groningen is relatief afgenomen, maar ligt nog steeds op een te hoog peil. Was er voorheen primair een tekort aan banen, in toenemende mate is er een gebrek aan aansluiting van opleiding en competenties van mensen op de vraag van de arbeidsmarkt. Wij blijven streven naar groei van het aantal banen in onze provincie. Voor een succesvol arbeidsmarktbeleid reserveren wij structureel extra geld.

Wij zetten zwaarder in op het beter bij elkaar brengen van vraag en aanbod. Dit vraagt om het versterken van de samenwerking tussen bedrijven, brancheorganisaties, gemeenten, onderwijsinstellingen en overige partijen die zich bezighouden met de aansluiting tussen onderwijs en werk. Wij zien hierbij een faciliterende rol voor de provincie waarbij de inzet is partijen bij elkaar te brengen en zoveel mogelijk in te spelen op bovengemeentelijke initiatieven. Samen met brancheorganisaties en de bestaande arbeidsmarktregio's willen wij afspraken maken over de vraag hoe aankomende tekorten in bijvoorbeeld de zorg en techniek zijn op te lossen.

Wij gaan door met het succesvolle Waddenmodel. We willen hiermee voortijdige schooluitval voorkomen en zorgen voor voldoende stageplaatsen en leerwerkplekken. Via de zogeheten 'contract compliance' willen we meer stageplekken creëren.

Cultuur

Cultuur geeft kleur aan onze provincie. Cultuur zorgt voor participatie, individuele ontplooiing en sociale cohesie. Het verbindt mensen met elkaar. Hoewel de financiële positie noopt tot bezuinigingen blijven wij inzetten op een cultuurbeleid: een robuuste culturele infrastructuur met een hoogwaardig en aantrekkelijk aanbod en het 'Verhaal van Groningen'. Daarnaast heeft het verhogen van de cultuurparticipatie en -educatie onze aandacht. Op basis van het nog uit te brengen advies van de Kunstraad komen wij met voorstellen voor de inzet van de beschikbare provinciale middelen. Afstemming met andere overheden achten wij wenselijk om stapeling van kortingen op subsidies te voorkomen.

Wij erkennen de economische waarde van cultuur. Cultuur draagt bij aan een aantrekkelijke vestigingsklimaat voor bedrijven en we stimuleren het cultureel ondernemerschap. We zetten in op het aantrekken van meer bezoekers naar de provincie.

Blijvende aandacht voor het behoud en het zorgvuldig benutten van ons culturele erfgoed vinden wij belangrijk. Kennis van de Groninger historie, taal en cultuur, maar ook andere culturen dragen bij aan het versterken van de Groninger identiteit.

2. Energie en Klimaat

Wij willen de provincie Groningen de komende periode nog nadrukkelijker op de kaart te zetten als de energieregio van Nederland en Europa. Enerzijds zien we energie als onze belangrijke economische topgebied, maar we willen ook koploper zijn als het gaat om energietransitie. De voorraden fossiele energiebronnen zijn eindig en het opstoken ervan dreigt het klimaat ernstig te veranderen. We zetten in op een duurzamere energieproductie en energiebesparing, die een belangrijke bijdrage leveren aan het oplossen van de milieu- en klimaatproblematiek. In overleg met Duitse partners willen we kijken waar kansen liggen op het gebied van samenwerking. Ons doel is verduurzaming en innovatie te stimuleren. Wij zien kansen voor nieuwe duurzame economische activiteiten, (groene) banen en kennis.

Op het gebied van de ontwikkeling en gebruik van alternatieve energiebronnen, zoals opwaardering van het energienet, windenergie, biovergisting, zonne-energie en aardwarmte, willen we onze kansen pakken. Met het beleid gericht op energiebesparing willen we onverkort doorgaan. Hiervoor zullen we de komende vier jaar extra middelen beschikbaar stellen. Energy Valley willen we voortzetten. We maken ons bij het Rijk hard om de ontwikkeling van de energiesector in Noord-Nederland als opgave van nationaal belang te definiëren. Samen met bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties streven we naar het sluiten met het Rijk van een nieuw Energieakkoord Noord-Nederland .

Energy Academy

We stimuleren de vestiging van een kennisfaculteit energie om onze toppositie in die sector te verbeteren. In de 'Energy Academy' worden onderzoek en opleiding op het gebied van fossiele en duurzame energie gebundeld. Dit moet leiden tot hoogwaardige werkgelegenheid en kennisontwikkeling in HBO, academisch en postacademisch niveau. Wij gaan stimuleren dat er meer MBO-opleidingen komen voor de energiesector om in te spelen op de huidige en toekomstige vraag naar vakmensen in de energiesector.

Biobased economie

Een biobased economie is een economie die grotendeels draait op ecologisch verantwoorde biomassa. We zien kansen in de koppeling van ecologie aan economie. Groene innovaties leveren in de industrie, het vervoer en de landbouw veel banen op en nieuwe economische activiteiten. We willen duurzame bedrijven de ruimte geven om zich te ontplooiën. Van belang vinden we het efficiënt gebruik maken van biomassa, de toepassing van de cradle-to-cradle systematiek en het duurzamer omgaan met het energieverbruik door bedrijven. De groene biotechnologie, de groene chemie, agro-industrie en andere vormen van biobased economie willen we stimuleren. We zien daarin een belangrijke rol weggelegd voor het bedrijfsleven, het MKB, de kennisinstellingen en voor samenwerking in de noordelijke regio van Duitsland.

Stimuleren initiatieven

In toenemende mate ontplooiën bewonersgroepen in buurten en dorpen initiatieven om duurzame energie op te wekken en energie te besparen. Wij willen dit zelforganiserend vermogen versterken en faciliteren. We willen inwoners meer verantwoordelijk maken voor hun eigen energievoorziening via bijvoorbeeld decentrale grids en smart grids. Deze vermaatschappelijking van de energievoorziening bevordert de sociale cohesie en leidt tot een zuinig gebruik van energie. Wij zullen de initiatieven stimuleren via een energiefonds (Revolving fund). Daarnaast worden deze collegeperiode middelen

beschikbaar gesteld voor initiatieven voor het vergroenen van de energievoorziening door dorpen en buurten.

Windenergie

We houden vast aan het concentratiebeleid voor windenergie. De taakstelling van 750 Mw proberen we zo mogelijk in 2015 te hebben gerealiseerd door windenergie op land te versnellen binnen de daartoe in het POP aangewezen gebieden. We vinden een zorgvuldige inpassing van de windparken en het reduceren van hinder voor omwonenden van groot belang. Ook voor de windparken waarvoor het Rijk bevoegd gezag is.

Daarnaast zetten we zwaar in op het realiseren van offshore windenergie, mede omdat dit veel economische - en werkgelegenheidspotentie voor de Eemshaven oplevert. Om dat te faciliteren willen we een 'stopcontact' en een onderhoudsstation voor windparken op zee realiseren. Daarin zoeken we samenwerking met onze Duitse burens. Ook het transport en de aanlanding van energie vanaf de Noordzee vergt samenwerking en coördinatie tussen Nederland en Duitsland.

Energiecentrales

Wij zijn geen voorstander van de bouw van een kerncentrale of nieuwe kolencentrales in de provincie Groningen. De bouw van een kerncentrale in onze provincie staan we niet toe. Dit geldt ook voor de opslag van kernafval in de Groninger bodem. Er worden geen vergunningen verleend voor nieuwe kolengestookte energiecentrales. Bij de huidige bouw van energiecentrales in de Eemshaven zetten we maximaal in op de afvang van CO₂.

CO₂

Om zo weinig mogelijk CO₂ in de atmosfeer te brengen is het afvangen, opslaan en zo mogelijk hergebruiken van CO₂ een noodzakelijke tussenfase in de overgang naar een duurzame energievoorziening. De opslag van de afvalstroom CO₂ in de ondergrond van de provincie Groningen is de komende periode niet aan de orde, zolang het aan draagvlak ontbreekt. Wij zien mogelijkheden in hergebruik van CO₂ en opslag van CO₂ onder de zeebodem. Transitie naar duurzame energie zien wij in een breed perspectief waarbij we oog hebben voor alle middelen die hieraan een bijdrage kunnen leveren.

Zeewering

Klimaatverandering, bodemdaling en zeespiegelstijging vergroten de kans op wateroverlast en overstromingen. We willen de veiligheid van onze inwoners en economische belangen waarborgen. Wij moeten ons beschermen door middel van ingrijpende maatregelen. Naast dijkverhoging zien wij andere, slimme mogelijkheden om de zeewering te versterken. Een integrale kustverdediging kan bijvoorbeeld hand in hand gaan met natuurontwikkeling door buitendijks de kwelders te versterken. In Lauwersoog en Delfzijl moet verbetering van de kustwering worden gecombineerd met herontwikkeling van de havengebieden.

3. Leefbaarheid, voorzieningen en zorg

De bevolkingsontwikkeling van onze provincie verandert. In de regio Groningen Assen wordt in de komende periode een groei verwacht. In Noordoost-Groningen (Eemsdelta), de gemeente De Marne en Oost-Groningen zal de bevolking deze periode gaan afnemen. Deze verschillen kenmerken de provincie Groningen. De bevolkingsontwikkeling, de vergrijzing en ontgroening en de verdunning van huishoudens hebben gevolgen voor het voorzieningenniveau, onderwijsaanbod, woonsituatie, maatschappelijke participatie en voor zorg en welzijn. In de krimpgebieden staat de leefbaarheid onder druk. Wij willen de kwaliteit en bereikbaarheid van voorzieningen op peil brengen en houden om te voorkomen dat mensen in Groningen door de bevolkingsontwikkeling in een sociaal isolement terecht komen.

Demografische ontwikkeling en voorzieningen

Het antwoord op de bevolkingsdaling is veelomvattend, maar bovenal achten wij herstructurering van de leefomgeving noodzakelijk. Het gaat dan vooral om woningen, voorzieningen en onderwijsaanbod in krimpgebieden. Deze willen wij gericht spreiden, bereikbaar houden én naar een hoger kwaliteitsniveau brengen. We creëren kansen waar mogelijk en gaan daarbij voor kwaliteit in plaats van kwantiteit. Deze bovengemeentelijke transformatieopgave pakken we op in samenwerking met onder meer de gemeenten, onderwijsinstellingen, MKB en zorgaanbieders. Ook gaan we met de betrokken partners verder met de brede woon- en leefbaarheidsplannen.

Uitgangspunt van ons beleid is ons provinciaal actieplan bevolkingsdaling. Initiatieven van dorpsgemeenschappen om de leefbaarheid te verbeteren verdienen onze steun, echter met inachtneming van de gemeentelijke verantwoordelijkheid. Obstakels in wet- en regelgeving willen we wegnemen. Ook maken we werk van de samenwerking en afstemming tussen de krimp- en groeigebieden in onze provincie. Ten slotte hechten we aan bovenlokale monitoring van de demografische ontwikkeling en haar gevolgen.

Het versterken van de leefbaarheid in gebieden met een dalende bevolking en het op peil houden van het voorzieningsniveau vraagt om de inzet van financiële middelen. Wij blijven de ISV-middelen geconcentreerd in deze krimpgebieden inzetten. De voorwaardelijk beschikbaar gestelde provinciale middelen voor het provinciale leefbaarheidsfonds worden in de meerjarenbegroting tot 2020 definitief opgenomen. De gestelde opgave gaat de macht van de gemeenten en de provincie te boven. Op basis van goede plannen zullen wij bij het Rijk een beroep doen op voldoende financiële middelen om de algehele transformatie van de krimpgebieden te realiseren.

Zorg

Goede zorgvoorzieningen zijn voor iedere inwoner in onze provincie van belang. Wij zetten in op een gespreide en bereikbare kwalitatief goede zorgstructuur in de gehele provincie Groningen. Omdat de zorgvoorzieningen op bovengemeentelijk niveau zijn georganiseerd, blijven wij hierin een actieve regietaak voeren.

Vrijwilligers zijn onmisbaar binnen een sociale en leefbare samenleving. Zij zorgen ervoor dat anderen mee kunnen doen in onze maatschappij. Het ondersteunen van mensen die zich belangeloos inzetten voor de samenleving, zoals in vrijwilligerswerk, mantelzorg en patiënten- en consumentenbelang, vinden wij een belangrijke zaak. Tot 2015 houden wij hiervoor financiële middelen beschikbaar. Omdat in het profiel van de provincie het sociale domein en welzijn niet meer tot de taken en verantwoordelijkheden van de provincie worden gerekend, worden deze taken ingeperkt en overgeheveld naar de gemeenten. Wij dragen zorg voor een goede zorgvuldige overdracht richting

gemeenten en gaan met gemeenten bespreken hoe dit te realiseren. De overheveling is reeds vastgelegd bij de voorjaarsnota 2010. We blijven de zorg en het sociale domein wel monitoren.

Jeugd(zorg)

De jeugd heeft de toekomst. In de komende periode gaan we door met het bewust betrekken van jongeren bij de provinciale politiek. Door jongeren goed te informeren en te laten participeren streven we naar het vergroten van politieke en maatschappelijke belangstelling.

Wij stellen de komende periode middelen beschikbaar voor Stichting Leergeld. De stichting biedt kansen aan kinderen in de leeftijd van 4 tot 18 jaar om te kunnen deelnemen aan binnen- en buitenschoolse activiteiten. Hierdoor kunnen ook deze kinderen hun sociale vaardigheden en kennis zo optimaal mogelijk ontwikkelen en later als volwassenen volwaardig participeren in de samenleving.

Tot 2015 is het wettelijke recht op jeugdzorg de verantwoordelijkheid van de provincie, waarna zij wordt gedecentraliseerd en overgeheveld naar het gemeentelijk domein. Ons doel is om de jeugdzorg, tot het moment van overdracht, kwalitatief goed uit te blijven voeren. Het kind blijft daarbij centraal staan, krijgt volle aandacht en heeft toegang tot de lokale voorzieningen. De komende jaren is onze ambitie onverkort dat er geen wachtlijsten langer dan 9 weken zijn in onze provincie.

We streven naar een zorgvuldige overdracht van onze wettelijke taak richting de gemeenten en gaan vroegtijdig met hen in overleg om de continuïteit van de zorg te borgen. De huidige samenwerking met de Groninger gemeenten wordt via het daartoe opgerichte Platform Jeugd gecontinueerd. We ronden de afspraken uit het Bestuursakkoord 2008-2012 af en zetten in op een nieuw bestuursakkoord. Hierin kunnen afspraken worden gemaakt over de aanstaande decentralisatie en de daarmee gemoeide overdracht.

4. Mobiliteit en infrastructuur

Bereikbaarheid, mobiliteit en doorstroming zijn sleutelwoorden voor het functioneren van de verkeersinfrastructuur in onze provincie. Transport via de weg, het water, de lucht en het spoor is voor de vitaliteit van onze provincie van belang. We willen de kwaliteit van onze infrastructuur, het openbaar vervoer en de verkeersveiligheid verder verbeteren. Vergroten van de duurzaamheid is daarin een belangrijke randvoorwaarde. Het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer stimuleren we. Het draagt bij aan het duurzaam ontlasten van het wegennet, het verbeteren van de verkeersdoorstroming en de bereikbaarheid van de voorzieningen in de stedelijke centra. Verder is ons streven gericht op het aanbrengen van meer samenhang in de verschillende verkeerssystemen. Wij kiezen voor samenhang en goede aansluiting van de verschillende systemen voor openbaar vervoer en het uitbreiden van de (capaciteit van) transferia.

De uitvoering van de projecten uit het Regionaal Specifiek Pakket (RSP: de Zuiderzeelijngelden) zetten we onverminderd door. De projecten waarvan vaststaat dat deze zeker gerealiseerd kunnen worden, willen we in een hoger tempo in uitvoering brengen. Als we kunnen versnellen, gaan we versnellen. We zien dit ook als een belangrijke impuls voor de werkgelegenheid.

Bij de uitvoering van ons infrastructuurprogramma blijven we de Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport systematiek (MIT) toepassen. We constateren dat een aantal projecten met risico's en onzekerheden kampt. Daarom willen we de voortgang van de projecten nog beter en inzichtelijker monitoren.

In bijlage 2 hanteren we vier categorieën infrastructurele projecten. In de eerste categorie (A) zitten projecten die we, eventueel versneld, gaan uitvoeren. De tweede categorie (B) wordt gevormd door projecten die kampen met onzekerheden/financiële risico's en/of projecten die nadere uitwerking behoeven. In de derde categorie (C) staan nieuwe projecten waarvoor wij een opnamebesluit van Provinciale Staten zullen vragen. Ten slotte staat in categorie D een project dat is vervallen.

We hanteren de volgende uitgangspunten voor de bestemming van eventueel vrijvallende middelen uit projecten die geen doorgang kunnen vinden:

- Voor Oost Groningen geldt dat vrijvallende gelden van infrastructurele projecten ook worden herbestemd in Oost Groningen;
- In het geval OV-projecten geen doorgang vinden dan herbestemmen we de middelen exclusief voor investeringen in het openbaar vervoer;
- In het geval verkeerswegenprojecten geen doorgang vinden, dan worden de middelen exclusief herbestemd voor investeringen in wegen.

De landelijke kortingen op de BDU verkeer en vervoer zullen ons dwingen tot een heroverweging van de inzet van de hiermee gemoeide financiële middelen. Wij zullen hiervoor met nadere voorstellen komen en deze bespreken met onze partners in de regio. Voor ons geldt in ieder geval als harde randvoorwaarde dat de BDU-bezuinigingen niet zullen landen bij het openbaar vervoer.

Wij zetten ons in voor het verkrijgen van rijksmiddelen uit het landelijke Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) voor infrastructurele knelpunten in Noord Nederland. Hieronder verstaan wij tevens de publieke infrastructuur voor energietransport en de buisleidingen. Ook het opwaarderen van het spoortracé Groningen-Bremen en de vernieuwing van de zeesluis bij Delfzijl willen we in het MIRT hebben.

Openbaar Vervoer

Het openbaar vervoer is een volwaardig alternatief voor de auto als het betrouwbaar, comfortabel en snel is. We willen dat alle vormen van vervoer zo goed mogelijk op elkaar aansluiten. En dat het openbaar vervoer betaalbaar en kwalitatief goed is. Om dit te bereiken, zetten we in op:

- Goede introductie en integratie van de treinverbinding naar Veendam;
- Verlenging van dat tracé naar Stadskanaal indien vast komt te staan dat er een sluitend budget is voor de investering en een sluitend te maken exploitatie;
- De aanleg van spoorlijn Groningen-Heerenveen (1e tracé van de Zuiderzeelijn);
- Het doortrekken van de passagierstrein van Roodeschool naar de Eemshaven;
- Realisatie van de twee beoogde tramlijnen in de stad Groningen. Een eventueel besluit om met de tram de regio in te rijden wordt na 2015 genomen;
- Aandacht voor vraagafhankelijk kleinschalig openbaar vervoer op maat om de bereikbaarheid van voorzieningen in de regio te verbeteren;
- Uitbreiding van de transferia in de Regio Groningen-Assen, ook voor de fiets;
- Deels verdubbeling spoor Groningen - Leeuwarden;
- Doorkoppeling plus upgrade hoofdstation Groningen;
- Infra Q-liners en HOV-bus;
- Facelift stations;
- Verbeteren van de veiligheid op en rond het spoor;
- Europapark (4^e spoor).

Bij de aanbesteding van het openbaar vervoer streven we naar langere contractperiodes. Dat biedt meer zekerheid voor passagiers en de medewerkers van de OV-bedrijven. Bij aanbestedingsprocedures hebben we oog voor een zorgvuldige overgang van personeel..

Wegen

Op de weg dragen we zorg voor een goede bereikbaarheid, vlotte doorstroming en veiligheid. We gaan geen extra nieuwe wegen aanleggen, maar we lossen bestaande knelpunten binnen het budget op en voeren de in gang gezette projecten uit. De uitvoering vereist een goede landschappelijke inpassing. In deze collegeperiode willen we aan de slag met:

- Zuidelijke Ringweg Groningen;
- Bereikbaarheid Lauwersmeergebied: aanleg van het noordelijk deel van N361 Mensingeweer-Ranum en de rondweg rond Mensingeweer. Ook maken we de rest van het bestaande tracé veilig;
- Eindbeeld N366: ombouw tot een hoogwaardige weg via ongelijkvloers maken van de aansluitingen en verdubbelen van weggedeelte Veendam-Pekela. Dit om de doorstroming en de verkeersveiligheid te verbeteren;
- N33: een betere ontsluiting van de Eemsdelta door verdere verdubbeling van de N33 van Zuidbroek tot Appingedam, een klaverblad bij Zuidbroek en een verbetering van de doorstroming op de N360. We zijn bereid om, onder acceptabele voorwaarden, de N33 over te nemen van het Rijk;
- Weg Zuidhorn-Noordhorn (N355);
- Oostelijke Ringweg Groningen;
- Dynamisch Verkeersmanagement;
- Instandhoudingknelpunten.

De resterende middelen van het gedeeltelijk niet doorgaan van de nieuwe N361 willen we besteden aan een aantal zaken. We willen de knelpunten ten aanzien van de verkeersveiligheid van het bestaande tracé (Groningen-Zoutkamp) aanpakken. Ten tweede willen we een fietspad aanleggen tussen Mensingeweer-Baflo en een Fietsroute Plus langs de N361. We wachten de resultaten af van het onderzoek naar de verkeersproblematiek rondom Bedum. Afhankelijk daarvan bezien we hoe we deze problematiek op kunnen lossen. Ook gaan we investeren in de gebiedsontwikkeling Lauwersoog. Ten slotte gaan we een deel van het bedrag reserveren voor de aansluiting N33 tot Appingedam.

Op korte termijn onderzoeken we of lichtmasten langs de provinciale wegen doelmatig vervangen kunnen worden door energiezuinige en milieuvriendelijke varianten (LED-verlichting, bewegingsmelders en dimmogelijkheid).

Fietspaden

Een Fietsroute Plus is een comfortabel en veilig fietspad met extra aandacht voor een snelle doorstroming, beschutting en een aantrekkelijke route. Van de Fietsroutes Plus profiteren scholieren en forenzen, maar ook toeristen en recreanten. We gaan deze Fietsroutes Plus versneld uitvoeren. In de provincie Groningen zetten we in op een beter toeristisch fietspadennetwerk.

We willen het aantrekkelijk maken dat meer mensen de fiets kiezen. Daarom gaan we een aantal bestaande fietsroutes verbeteren en uitbreiden. Kortom, de komende periode intensiveren wij het fietsbeleid en stellen daarvoor extra middelen beschikbaar.

Groningen Airport Eelde

De luchthaven is onderdeel van een totaalpakket aan keuzes in mobiliteit voor inwoners en bedrijven. De verdere doorontwikkeling van Groningen Airport Eelde vinden wij daarom van belang voor de regio. Onze inspanningen zijn erop gericht om de (exploitatie-) bijdragen van de partners tot het absolute minimum te beperken. De beoogde baanverlenging zal naar verwachting een sluitende exploitatie dichterbij brengen. Op weg daar naartoe zullen we stringent toezien op een duurzame bedrijfsvoering en de bestedingseffectiviteit van onze middelen aan de luchthaven. Daarbij geldt als vertrekpunt, dat er een reëel perspectief dient te bestaan op een op termijn sluitende exploitatie.

Vaarwegen

Goederenvervoer over water zien wij als een duurzame vorm van transport. Daarom blijven we investeren in de belangrijkste vaarroutes zoals het Van Starckenborghkanaal, het Eemskanaal en het Winschoterdiep. De opwaardering van de vaarweg Lemmer-Delfzijl moet uiteindelijk worden afgesloten met een nieuwe zeesluis bij Delfzijl.

Communicatie

Bij infrastructurele werken hebben we oog voor de inwoners, ondernemers en omgeving. We willen de betrokkenheid bij en de kennis van Groningers van deze plannen stimuleren. Open communicatie met inwoners en bedrijven en optimaal inzetten op interactieve planvorming en co-creatie. Tijdens uitvoering van infrastructurele projecten onderkennen we het belang van de bereikbaarheid van voorzieningen en bedrijven tijdens de werkzaamheden.

5. Ruimte en Landschap

Het Groninger landschap is karakteristiek. Met dijken, coulisselandschap, wierden, open landschappen en monumentale gebouwen. Met plekken waar het 's nachts donker en stil is. Die kenmerken zijn waardevol. Het mooie gevarieerde landschap, ons cultureel erfgoed en de rust en ruimte willen we koesteren en beschermen. We willen ook ruimte bieden voor economische ontwikkeling en dynamiek. Dit vereist scherpe keuzes en, waar mogelijk, maatwerk. We willen een balans tussen enerzijds beschermen en anderzijds economische ontwikkeling.

Landschap en natuur

We willen een duurzame provincie zijn en dat is meer dan milieu alleen. Duurzaamheid en leefbaarheid zijn gebaat bij de versterking van de groene en blauwe ruimtelijke kwaliteit. Dit betekent voor ons bij gebiedsopgaven een integrale aanpak van landschap, landschapselementen, water, energie en landbouw. We zullen voor de knelpunten in het landschap de komende periode extra middelen reserveren. We willen biodiversiteit en natuurontwikkeling bevorderen. De relatie tussen bewoond gebied en natuurlijke omgeving verdient onze aandacht maar ook de borging van dierenwelzijn binnen ons domein.

Stad en de provincie

De stad Groningen vormt met haar economische dynamiek het kloppend hart van de provincie. De provincie heeft sterke centrumstedelijke plaatsen en vitale dorpen. Beiden zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. De stad heeft baat bij een vitale omgeving en de provincie maakt gebruik van de sterke grootstedelijke voorzieningen in de stad. Wonen, werken en goede spreiding van voorzieningen zijn daardoor niet alleen van gemeentelijk, maar ook van provinciaal belang.

Ontwikkelingen moeten passen bij het gebied. In de economische kerngebieden (regio Groningen-Assen, in de Eemsdelta, in Hoogezand, Winschoten, Stadskanaal en Veendam) bieden we veel ruimte aan wonen en bedrijvigheid. In het landelijk gebied zijn we daarin terughoudend. We willen de cultuurhistorie zo veel mogelijk bewaren en de natuur meer ruimte geven. Wel creëren we mogelijkheden voor kleinschalige vormen van wonen/werken en bij vrijkomende agrarische bebouwing. We kiezen voor zo veel mogelijk concentratie om versnippering van wegen, industrie, bedrijven en woningen te voorkomen. Hierdoor behouden we de wijde blik met zicht op een ongeschonden horizon.

Grondbeleid

Als provincie willen we een strategischer invulling geven aan de uitvoering van ruimtelijke opgaven. Hierbij speelt grondbeleid een belangrijke rol. Door sneller en slagvaardiger te opereren op de grondmarkt kunnen we ruimtelijke opgaven sneller en doelmatiger realiseren. We zullen serieus kijken naar de mogelijkheden en een nota grondbeleid opstellen.

Bedrijventerreinen

Voor bedrijventerreinen zetten we in op opknappen en het optimaal benutten van bestaande terreinen in de provincie. Voor de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen passen we de SER-systematiek toe.

Provinciaal Omgevingsplan

Het huidige Provinciaal Omgevingsplan (POP) is tot en met 2013 het kader voor ons beleid. In dat jaar zullen we het POP beleidsluw verlengen. We zullen op korte termijn nader kijken hoe in de Provinciale Omgevingsverordening (POV) de regellast verlaagd kan worden. Hieraan zal gestalte worden gegeven door het ontwikkelen van een pakket aanpassingen, waarvan ook decentralisatie van een aantal verantwoordelijkheden naar de gemeenten deel zal uitmaken. Voor het overige blijft de POV ongewijzigd, uitgezonderd aanpassingen die als gevolg van wettelijke wijzigingen moeten worden doorgevoerd.

Woningmarkt

Ook gelet op de vastzittende woningmarkt willen wij in de hele provincie geen ontwikkeling van nieuwe woningbouwlocaties, tenzij de behoefte op regionaal niveau is aangetoond (toepassing SER-ladder). De woningbouwprogrammering wordt kwantitatief en kwalitatief regionaal afgestemd. Ruimte voor zogeheten inbreiding en (mantel)zorgwoningen wordt wel geboden. De regels voor hergebruik en verbouw van vrijkomende agrarische bedrijfsbebouwing worden verruimd. Waardevolle karakteristieke bebouwing dient daarbij te worden beschermd. De verantwoordelijkheid hiervoor kan naar gemeenten worden overgeheveld, nadat hierover afspraken zijn gemaakt.

Ecologische Hoofdstructuur/ILG

De rijksbezuinigingen nopen ons tot een heroriëntatie op de Ecologische Hoofd Structuur (EHS). Daarbij leggen we de prioriteiten achtereenvolgens bij het optimaliseren van het beheer, het optimaliseren van de inrichting van de reeds hiervoor aangekochte gebieden en de aankoop van ontbrekende schakels. Als er een structurele korting op het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) komt, zal een herijking van het programma Landelijk Gebied moeten plaatsvinden. Naast natuur wordt dan ook gekeken naar de sociaal economische vitalisering en plattelandsontwikkeling. Ons uitgangspunt is 'samen trap op, trap af'. Als het Rijk de bijdrage verlaagt, verlagen wij evenredig onze provinciale bijdrage. We handhaven in deze collegeperiode de ruimtelijke reserveringen voor de EHS.

Gebiedsopgaven

Het *Lauwersmeergebied* heeft veel kansen voor verdere ontwikkeling. Binnen het Nationaal Park zijn de natuurwaarden en natuurbelangen evident aanwezig. Het uitgangspunt van handelen bij de toeristisch-recreatieve ontwikkelingen is dat er balans dient te zijn tussen recreatie/toerisme en natuur. Ook de visserijsector in Lauwersoog verdient versterking. Ontwikkeling van de mogelijkheden in dit gebied is belangrijk voor de economische structuur en de leefbaarheid van heel Noordwest-Groningen.

In de *Eemsdelta* gebeurt veel: de groei van de energiesector in de Eemshaven en de duurzame ontwikkeling rond de Waddenzee. Maar ook heeft deze regio te maken met bevolkingskrimp. De verdere ontwikkeling van de Eemshaven willen we met kracht bevorderen en de bedrijfstak energie versterken. We hebben echter ook oog voor de bijzondere waarden van het aangrenzende Waddengebied. De initiatieven van het bedrijfsleven om het chemiecluster te vergroenen en biobased te maken ondersteunen we. We vinden een integrale benadering van het gebied wenselijk om een samenhangende ontwikkeling in deze regio te realiseren.

We continueren onze deelname in *de Regio Groningen Assen*, met handhaving van de programmalijnen woningbouw, mobiliteit, regiopark en bedrijvigheid.

Voor de *Veenkoloniën* liggen onze prioriteiten bij vraagstukken rond leefbaarheid, krimp, de ontwikkeling van de economie en het versterken van centra van stedelijke plaatsen. Door bijvoorbeeld versterking van de infrastructuur en de landschappelijke verbindingzones. Maar we kijken in dit gebied ook naar innovatieve concepten in de landbouw door de koppeling tussen landbouw en agribusiness in samenhang met klimaat, energie en water (bio-based economie).

We gaan in gebieden streekrekeningen invoeren en stellen hiervoor deze periode extra middelen beschikbaar. De streekrekeningen worden ingezet ter behoud van het Groninger landschap.

Water

In de waterketens en op het snijvlak van energie en water hebben we een scherpe ambitie vanwege de vele ecologische en economische kansen. Met onze partners willen we die ambitie in concrete projecten vorm en inhoud geven. We willen de kwantiteit en kwaliteit van het water combineren met de bescherming van natuur en landschap. We zetten in op veiligheid en duurzaamheid. We streven naar een goede samenwerking met waterschappen, ook op het terrein van gebiedsontwikkeling.

De harde scheiding tussen zoet en zout water is nadelig voor de verscheidenheid in natuur en milieu.

We willen de mogelijkheid van zoet/zoutovergang, in combinatie met de bouw van een gemaal op Lauwersoog, nader onderzoeken.

Het medegebruik van de Groninger wateren vinden we belangrijk. We streven naar een multifunctioneel (transport, natuur, recreatie) gebruik van het vaarwater in onze provincie.

6. Financiën

Solide financieel beleid is de basis van goed overheidsbestuur. Uitgangspunt voor ons is het doorlopend hebben van een sluitende meerjarenbegroting. In 2010 is de basis gelegd voor een bezuinigingskader met een taakstelling van structurele bezuinigingen oplopend tot 34 miljoen euro in het jaar 2015. Dat kader is ons vertrekpunt. Hierin is eveneens bepaald dat toekomstige kortingen in het bereik van doeluitkeringen ook binnen het bereik van de betreffende doeluitkeringen worden opgevangen.

Op basis van de nu bekende kortingen wordt:

- de korting op de BDU, die volgens de laatste inzichten oploopt tot ruim 6,5 miljoen euro in 2015, niet afgewenteld op het openbaar vervoer;
- een korting op het ILG, volgens het principe 'samen trap op, trap af' naar evenredigheid doorgevoerd in het provinciale deel van het PLG;
- een korting in de doeluitkering jeugdzorg opgevangen in de jeugdzorg. Wel hebben wij de ambitie om geen wachtlijsten langer dan 9 weken te hebben en de jeugdzorg op een zorgvuldige wijze over te dragen aan de gemeenten in 2015.

De precieze effecten van de bezuinigingen zijn nog niet vast te stellen. Redenen hiervoor zijn de nog te maken nadere afspraken (bestuursakkoord IPO - Rijk over onder andere het ILG) en de te verwachten adviezen van bijvoorbeeld de Kunstraad over de nieuwe cultuurnota. Vooralsnog gaan we in deze collegeperiode in het meerjarenbegrotingsbeeld uit van een flexibel budget van tenminste 2 miljoen euro per jaar. Hierdoor is ruimte voor het opvangen van majeure knelpunten die mogelijk gaan optreden.

Overigens laat het meerjarenperspectief enige ruimte voor structureel nieuw beleid en beleidsintensivering. Wij kiezen ervoor om de middelen voor economische cofinanciering en het arbeidsmarktbeleid op te hogen. Voor de exacte bedragen verwijzen wij naar bijlage 3 van het akkoord. Tevens blijven wij in deze collegeperiode middelen beschikbaar stellen voor incidenteel beleid uit de vorige bestuursperiode. Een overzicht hiervan staat in bijlage 3 van dit collegeakkoord.

Ten slotte voegen wij voor deze collegeperiode het volgende aan nieuw (incidentele) beleid toe. Dit nieuwe beleid heeft de looptijd van deze collegeperiode:

- Promotie vestigingsklimaat;
- Fietsbeleid;
- Knelpunten landschap;
- Invoeren streekrekeningen;
- Overheveling bouwblokken op maatmethode naar gemeenten;
- Initiatieven vergroenen energievoorziening dorpen/buurtten;
- Deregulering;
- Innovatie kwaliteitssprong infrastructuur;
- Stichting leergeld c.a.;
- Versterking toeristische infrastructuur;
- Versterking energiesector;
- 100.000 woningenplan/100.000 voertuigenplan;
- Revolving fund Energiefonds.

Ook hiervoor geldt dat de exacte bedragen in bijlage 3 staan vermeld.

Vermogenspositie

Door de vervreemding van ons aandeel in het bedrijf Essent beschikt de provincie over een stevige vermogenspositie. Dit vermogen wenden wij aan voor het uitvoeren van projecten in het kader van het Regionaal Specifiek Pakket én het op peil houden van een inkomstenstroom voor ons investeringsfonds ESFI (Fonds Economische Sociale Fysieke Infrastructuur). We gebruiken de dividenden van de bedrijven Enexis, PBE (Publiek Belang Electriciteitsproductie B.V.) en het milieubedrijf Attero, de opbrengsten van de brugleningen aan het netwerkbedrijf Enexis en de opbrengsten van een stamkapitaal van tenminste 100 miljoen euro voor de voeding van dit fonds.

De overige opbrengsten van de verkoop van Essent wenden we, in combinatie met voeding uit ESFI, aan voor het uitvoeren van een omvangrijk investeringspakket gericht op versterking van de economie en verbetering van OV- en weginfrastructuur.

Wij blijven streven naar vervreemding van onze aandelen in PBE en Attero. De productie en levering van energie (PBE) en afvalverwerking (Attero) zien wij in een geliberaliseerde en gecommmercialiseerde omgeving niet als een provinciale taak.

Ook gaan we onderzoeken of de bedrijven waarin wij participeren financieel anders gestructureerd kunnen worden.

In deze collegeperiode willen wij de opbrengsten van de opcenten op de Motorrijtuigenbelasting (MRB) geïndexeerd op het huidige niveau houden.

Organisatie

We willen een open, slagvaardige en transparante organisatie zijn. De verkokering in de organisatie willen we doorbreken. Door bezuinigingen, het concentreren op en afstoten van taken verkleinen we de organisatie. Dit vraagt dat medewerkers breder inzetbaar moeten zijn. We streven naar diversiteit in onze organisatie. Ons streven is om onze inwoners digitaal optimaal te bedienen. Het gebruik van open sources stimuleren we. Bij (interne) aanbestedingsprocedures zoals de huiscateraar vinden wij een zorgvuldige overgang van personeel belangrijk. Ook hebben we binnen onze eigen organisatie en opdrachtgeverschap aandacht voor de mogelijkheden om mensen die nu langs de kant staan een werk- of stageplek te bieden (sociaal aanbesteden).

Naast de bestuurlijke samenwerking van de drie noordelijke provincies in SNN-verband zetten wij de komende periode ook in op een intensivering van de samenwerking tussen de drie provincieorganisaties. Niet alleen op het gebied van de bedrijfsvoering (shared services), maar ook ten aanzien van uitvoering en beleidsvoorbereiding bekijken we hoe de ambtelijke capaciteit zo effectief en efficiënt mogelijk kan worden ingezet door samenwerkingsconstructies optimaal te benutten. Op deze wijze willen wij dure inhuur vermijden en kwetsbare organisatieonderdelen versterken. Ten slotte minimaliseren we de bestuurlijke drukte tussen de diverse (semi-) overheidslagen.

Bijlage 1

Portefeuilleverdeling

Het college van Gedeputeerde Staten zal in de collegeperiode 2011-2015 bestaan uit 5,2 fte gedeputeerden en de commissaris van de Koningin als voorzitter (Max van den Berg).

Naar politieke kleur is de verdeling: 2,6 fte gedeputeerden namens de PvdA (William Moorlag, Wilma Mansveld en Marianne Besselink), één gedeputeerde namens VVD (Mark Boumans), voor D66 en Groenlinks beide 0,8 fte gedeputeerden: Piet de Vey Mestdagh en Wiebe van der Ploeg.

De portefeuilleverdeling is als volgt:

William Moorlag PvdA (1,0)

- Ruimtelijke ordening
- Financiën
- Grondbeleid
- Meerstad
- Regio Groningen-Assen
- IPO
- Personeel en Organisatie

Wilma Mansveld PvdA (1,0)

- Economische Zaken (onderwijs en arbeidsmarkt)
- Groningen Seaports (DB) / NOM / GAE
- Energie
- Jeugdzorg
- SNN (Dagelijks Bestuur)
- Facilitaire Zaken

Marianne Besselink PvdA (0,6)

- Wonen, welzijn en zorg
- Krimp
- Leefbaarheid

Mark Boumans VVD (1,0)

- Verkeer en Vervoer
- Water
- Grijs Milieu
- SNN (Dagelijks Bestuur)
- ICT intern en extern

Piet de Vey Mestdagh D66 (0,8)

- Bestuurlijke organisatie
- Toezicht gemeentefinanciën
- Cultuur, Sport en Evenementenbeleid
- Structuurvisie diepe ondergrond en bodemdaling
- Energiebesparing (100.000 woningen/voertuigen plan)
- Internationalisering (Europa i.s.m. portefeuillehouder)
- Huisvesting

Wiebe van der Ploeg Groenlinks (0.8)

- Natuur, Landschap en Vitaal platteland
- Landbouw, Visserij en Dierenwelzijn
- Blauwe Stad
- Waddenfonds
- Project energie dorpscoöperaties

Max van den Berg (commissaris van de Koningin, voorzitter)

- Openbare orde en Veiligheid
- Europese zaken/internationalisering
- Communicatie
- Jongerenparticipatie
- Kabinetszaken
- Uitvoering wettelijke regelingen
- Representatie

Gebiedsopgaven

Regio Groningen-Assen:

- Moorlag, stuurgroep
- Boumans, portefeuillehoudersoverleg verkeer en vervoer
- Van der Ploeg, portefeuillehoudersoverleg regiopark
- Mansveld, portefeuillehoudersoverleg economie

Eemsdelta

- De Vey Mestdagh, lid stuurgroep Eemsdelta
- Moorlag, voorzitter stuurgroep ontwikkelingsvisie

Lauwersmeer

- Mansveld
- Van der Ploeg

Veenkoloniën

- Boumans
- Van der Ploeg

Bijlage 2

ABCD-lijst

Rubriek A
Projecten die wij de komende jaren zeker willen realiseren
1. Zuidelijke Ringweg (RSP)
2. Spoor Leeuwarden – Groningen (RSP)
3. Spoor Groningen-Veendam (RSP)
4. Doorkoppeling plus Upgrade HS Groningen (RSP)*
5. Infra Q-liners en HOV-bus (RSP)
6. Transferia en busstations (RSP)
7. Facelift stations (RSP)
8. Bereikbaarheid Lauwersmeergebied N361 (RSP) 8.a Noordelijke deel Mensingeweer-Ranum (rondweg Mensingeweer) 8.b Maatregelen verkeersleefbaarbaar (incl. verkeersveiligheid) van het bestaande tracé N361 8.c Fietspad Mensingeweer - Baflo 8.d Fietsroute Plus Groningen-Winsum
9. Spoorwegveiligheid (RSP)*
10. Europapark (4e spoor) en 4-sporigheid HS (RSP)*
11. Tram lijn 1 en 2
12. Eindbeeld N366
13. Rondweg Zuidhorn
14. Bruggen Aduard-Dorkwerd c.a.
15. Oostelijke Ringweg Groningen
16. Fietsroute Plus Ten Boer-Groningen
17. Dynamisch verkeersmanagement
18. Aanpak MIT-instandhoudingsknelpunten
* projecten maken deel uit van project Knoop Groningen
Rubriek B
Projecten die wij in principe willen realiseren maar die nu nog onzekerheden/financiële risico's kennen / nadere uitwerking behoeven.
1. Westelijke Ringweg Groningen
2. Hoofdontsluiting Leek-Roden
3. Verdubbeling noordelijk deel N33
4. Maatregelen reistijdverkorting Groningen-(Leer)-Bremen
5. Wegverbinding Groningen-Zuidhorn N355
6. Groningen-Delfzijl N360
7. Bereikbaarheid Veenkoloniën (RSP)
8. Spoorverbinding Heerenveen-Groningen (RSP)
Rubriek C
Nieuwe projecten waarvoor wij mogelijk een voorstel tot het nemen van een opnamebesluit aan Provinciale Staten zullen voorleggen
1. Ringweg Bedum
2. Borkumlijn (Roodeschool-Eemshaven)
Rubriek D
Projecten die niet doorgaan
1. Netwerkanalyse vaarwegen / Aduarderdiep

Bijlage 3. Financieel perspectief collegeprogramma 2011-2015

(bedragen x € 1.000,--)

Omschrijving	2011	2012	2013	2014	2015	gemiddelde 2011-2015
A. Financieel perspectief IB2011 na 1e wijziging 2011	6.119,6	5.821,9	9.960,9	8.150,8	9.072,7	7.825,2
B. Voorziene ontwikkelingen:						Beleidsbrief: par. 2
1. Accressen provinciale uitgaven BG2012	0,0	824,2	858,1	897,7	939,3	
2. Personeelskosten	±p.m.	±p.m.	±p.m.	±p.m.	±p.m.	
3. Kapitaallasten	±p.m.	±p.m.	±p.m.	±p.m.	±p.m.	
4. Provinciefonds:						
a. accres 2012-2015 decembercirculaire 2010	0,0	72,4	141,3	210,6	278,8	
b. doorwerking opbrengst 2010 opcenten m.r.b. op het Provinciefonds	0,0	-109,0	-110,3	-111,7	-113,2	
5. Opcenten motorrijtuigenbelasting	447,4	463,1	479,3	496,1	513,4	
6. BTW-Compensatiefonds, lagere onderuitputting	-1.000,0	-1.000,0	-1.000,0	-1.000,0	-1.000,0	
7. Diverse aanpassingen meerjarenperspectief	0,0	79,7	197,0	318,8	464,9	
subtotaal voorziene ontwikkelingen	-552,6	330,4	565,3	811,5	1.083,1	447,6
C. Voorbeslag, Knelpunten aanvaard beleid en bezuinigingen:						Beleidsbrief: bijlagen 1-3
1. Leven en Wonen in Groningen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
2. Ondernemend Groningen	-4,4	-4,5	-4,7	-4,8	-5,0	
3. Bereikbaar Groningen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
4. Karakteristiek Groningen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
5. Schoon/veilig Groningen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
6. Energiek Groningen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
7. Gebiedsgericht	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
8. Welzijn, Sociaal Beleid, Jeugd en Cultuur	-342,2	0,1	-0,1	-0,4	-0,8	
9. Bestuur	11,0	7,1	7,7	8,3	9,0	
10. Bedrijfsvoering	11,0	10,7	10,4	10,1	9,8	
11. Algemene dekkingsmiddelen	619,9	-214,3	-144,2	-14,4	91,0	
subtotaal Voorbeslag, Knelp. aanv. beleid en bezuinigingen	295,3	-200,9	-130,9	-1,2	104,0	13,3
totaal (B+C)	-257,3	129,6	434,5	810,2	1.187,1	460,8
D. Financieel perspectief Beleidsbrief 2011 (= A + B + C)	5.862,4	5.951,5	10.395,3	8.961,0	10.259,8	8.286,0
E. Ontwikkelingen na Beleidsbrief 2011						
1. Maartcirculaire 2011 Provinciefonds	-277,6	-131,9	-133,5	-134,4	-134,6	
2. Vrij besteedbaar rekeningresultaat 2010	844,0	2.532,1	0,0	0,0	0,0	25% in 2011, 75% in 2012
subtotaal ontwikkelingen na Beleidsbrief 2011	566,4	2.400,2	-133,5	-134,4	-134,6	512,8
F. Vrijval bij continuering nieuw beleid vanaf 2012						
1. Vrijval middelen continuering nieuw beleid (zie bijlage 4)	0,0	1.482,7	1.308,2	1.401,5	1.244,7	
subtotaal vrijval continuering nieuw beleid	0,0	1.482,7	1.308,2	1.401,5	1.244,7	1.087,4
G. Mogelijke mee- en tegenvallers						
1. Herverdeeleffecten nieuw verdeelmodel Provinciefonds		1.640,0	1.640,0	1.640,0	1.640,0	brief minister BZK
2. Overige maatregelen regeerakkoord						
a. uitname Provinciefonds Jeugdzorg (€ 90 miljoen)					-p.m.	nadeel max. €5 mln.
b. overige afspraken Bestuursakkoord Rijk-IPO	-p.m.	-p.m.	-p.m.	-p.m.	-p.m.	Beleidsbrief: par. 3.2
3. CAO 2011-2012	±p.m.	±p.m.	±p.m.	±p.m.	±p.m.	Beleidsbrief: par. 3.4
4. Overdracht MURA:						
a. incidentele lasten en baten (maximaal)	-848,1	129,6	0,0	0,0	0,0	Beleidsbrief: par. 3.5
b. structurele lasten	-120,0	-160,0	-160,0	-160,0	-160,0	Beleidsbrief: par. 3.5
subtotaal mogelijke mee- en tegenvallers	-968,1	1.609,6	1.480,0	1.480,0	1.480,0	1.016,3
H. Herzien financieel perspectief inclusief nieuwe ontwikkelingen, vrijval continuering nieuw beleid en mogelijke mee- en tegenvallers (= D + E + F + G)	5.460,7	11.444,0	13.050,0	11.708,1	12.849,9	10.902,5
I.1. Voorgesteld incidenteel nieuw beleid:						
1. Promotie vestigingsklimaat		-250,0	-250,0	-250,0	-250,0	t/m 2015
2. Fietsbeleid		-250,0	-250,0	-250,0	-250,0	t/m 2015
3. Knelpunten landschap	-1.000,0	-1.000,0	-1.000,0	-1.000,0	-1.000,0	t/m 2015
4. Invoeren streekrekeningen		-200,0	-200,0	-200,0	-200,0	t/m 2015
5. Overheveling bouwblokken/maatmethode naar gemeenten		-250,0	-250,0	-250,0	-250,0	t/m 2015
6. Initiatieven vergroenen energievoorziening dorpen/buurt		-250,0	-250,0	-250,0	-250,0	t/m 2015
7. Deregulering		-250,0	-250,0	-250,0	-250,0	t/m 2015
8. Innovatie kwaliteitssprong landbouw		-250,0	-250,0	-250,0	-250,0	t/m 2015
9. Stichting Leergeld c.a.		-250,0	-250,0	-250,0	-250,0	t/m 2015
10. Versterking toeristische infrastructuur		-750,0	-750,0	-750,0	-750,0	t/m 2015
11. Versterking energiesector		-750,0	-750,0	-750,0	-750,0	t/m 2015
12. 100.000 woningenplan / 100.000 voertuigenplan		-100,0	-100,0	-100,0	-100,0	t/m 2016
13. Revolving fund Energiefonds	-3.000,0					
subtotaal voorgesteld incidenteel nieuw beleid	-3.000,0	-4.550,0	-4.550,0	-4.550,0	-4.550,0	-4.240,0

(bedragen x € 1.000,-)

Omschrijving	2011	2012	2013	2014	2015	gemiddelde 2011-2015
I.2. Voorgesteld structureel nieuw beleid:						
1. Provinciale Meefinanciering		-4.000,0	-4.000,0	-4.000,0	-4.000,0	
2. Arbeidsmarktbeleid		-820,0	-840,0	-870,0	-900,0	
3. Reserve leefbaarheid (structureel v.a. 2013: € 3 mln./jr.)						is al geregeld in BG2011
subtotaal voorgesteld structureel nieuw beleid	0,0	-4.820,0	-4.840,0	-4.870,0	-4.900,0	-3.886,0
subtotaal voorgesteld nieuw beleid (I.1 + I.2)	-3.000,0	-9.370,0	-9.390,0	-9.420,0	-9.450,0	-8.126,0
J. Herzien financieel perspectief inclusief nieuw beleid (= H + I.1 + I.2)	2.460,7	2.074,0	3.660,0	2.288,1	3.399,9	2.776,5

NB. Bedragen voorzien van een minteken betekenen een beslag op de algemene middelen (flexibel budget)

Bijlage 4. Te continueren nieuw beleid 2007-2011 vanaf 2012 - flexibel budget - na aftrek van voorgenomen bezuinigingen

Omschrijving	Voorstellen in het kader van het collegeprogramma 2011-2015				Opmerkingen
	2012	2013	2014	2015	
In collegeprogramma 2011-2015 mee te nemen voorstellen					
3001 Verkeersonderzoek	175,5	173,8	171,1	168,4	t/m 2015
5003 Energy Valley	190,0	180,0	165,0	150,0	t/m 2015
9104 Gebiedsgerichtbeleid/POP		209,2	206,0	202,8	t/m 2015
9104 Incid. bijst. POP/doorw. Nota Ruimte	69,6	68,9	67,8	66,8	t/m 2015
8311 Huis van de Groninger Cultuur		256,8	256,8	256,8	t/m 2016
8311 Mediabudget regionale cultuur		22,9	21,3	19,8	t/m 2016
8312 Stimulering kunst en cultuur		137,4	128,0	118,5	t/m 2016
0600 Continuering extra formatie jeugdzorg na 2012		126,7	126,7		t/m 2014
0600 Intensivering extra formatie jeugdzorg na 2012		216,2	216,2		t/m 2014
083# Cultuurnota 2013-2016		158,0	158,0	158,0	t/m 2016
Totaal mee te nemen voorstellen continueren nieuw beleid na 2011	435,1	1.549,8	1.516,9	1.141,0	
Beschikbare dekkingsmiddelen	1.917,8	2.858,0	2.918,4	2.385,7	
Vrijval van middelen ten gunste van flexibel budget	1.482,7	1.308,2	1.401,5	1.244,7	